

Адаптація законодавства України до європейського законодавства — один з пріоритетних напрямів реформування правової системи України

*І.БОНДАРЕНКО заступник начальника відділу
МНДЦ з проблем боротьби з організованою
злочинністю*

Правова система України, як незалежної держави, почала формуватися з прийняттям Верховною Радою 16 липня 1990 р. Декларації про державний суверенітет України та одержала міцний імпульс для свого розвитку після проголошення 24 серпня 1991 р. незалежності.

Основним джерелом права в Україні є нормативно-правові акти і, насамперед, закони, серед яких головне місце посідає Конституція — Основний Закон держави. Судова практика, як джерело права в Україні, займає другорядне місце у порівнянні з нормативно-правовими актами. Проте останнім часом у правовій системі спостерігається підвищення значення судової практики як джерела права, що пов'язане в основному з функціонуванням Конституційного Суду України, а також зумовлене вступом України у Раду Європи — міжнародну організацію з власними судовими установами, рішення яких мають юридичну силу в Україні.

Тому процес реформування правової системи України, яка формувалася ще за радянських часів, повинен відбуватися з урахуванням зовнішніх політичних орієнтирів України, а саме вступу її в Раду Європи, що вимагає імплементації норм і стандартів останньої в законодавство України, і прагнення приєднатися до Європейського Союзу, що, у свою чергу, обумовлює процес гармонізації законодавства України і законодавства ЄС.

На першому етапі інтеграції України в Європу Україною проведена значна ро-

бота з метою приєднання до низки конвенцій Ради Європи, а саме до: Європейської конвенції з прав людини і Протоколу № 11 до неї (підписана 9 листопада 1995 р.), Європейської конвенції про запобігання тортурам і нелюдському або такому, що принижує гідність, поводженню або покаранню (підписана 2 травня 1996 р.), Європейської хартії місцевого самоврядування (підписана 6 листопада 1996 р.), а також до Європейської конвенції про інформацію щодо іноземного законодавства і Додаткового протоколу до неї (Закон від 14 липня 1993 р.), Європейської рамкової конвенції про основні принципи транскордонного співробітництва між територіальними общинами та властями (Закон від 14 липня 1993 р.), Конвенції про відмивання, пошук, арешт та конфіскацію доходів, одержаних злочинним шляхом (Закон від 15 вересня 1995 р.), Європейської конвенції про взаємну допомогу в кримінальних справах, Європейської конвенції про нагляд за умовно засудженими або умовно звільненими особами, Європейської конвенції про видачу правопорушників, Європейської конвенції про передачу провадження у кримінальних справах, Європейської конвенції про передачу засуджених осіб (закони від 22 вересня 1995 р.) тощо.

Наступний етап інтеграції України в Європу, який на сьогодні реалізується, полягає у створенні правової бази для взаємодії України і Європейського Союзу і для гармонізації законодавства останніх.

І.Бондаренко, 2002

Україною затверджена Концепція адаптації її законодавства до законодавства Європейського Союзу (1999 р.) [1], згідно з якою адаптація проводиться з метою забезпечення відповідності законодавства України зобов'язанням, що випливають з Угоди про партнерство та співробітництво між ЄС і Україною від 14 червня 1994 р. [2], інших міжнародних договорів, які стосуються співробітництва нашої держави з ЄС, з метою розвитку законодавства України у напрямі зближення його із законодавством ЄС і створення правової бази для інтеграції нашої країни в Європейський Союз. Зазначеною концепцією адаптація законодавства визначається як складова, інтегральна частина нормотворчої діяльності органів виконавчої влади. У процесі нормотворчої діяльності повинні враховуватися основні положення актів законодавства ЄС, а також економічні, політичні і соціальні наслідки відповідних правових норм, адаптованих до вимог законодавства Європейського Союзу.

Указом Президента України від 9 лютого 1999 р. «Про заходи щодо вдосконалення нормотворчої діяльності органів виконавчої влади» на Міністерство юстиції покладено функції планування законо- проектної роботи з адаптації законодавства України до законодавства Європейського Союзу, координації нормотворчої діяльності органів виконавчої влади та контролю за цією діяльністю [3].

Концепція адаптації законодавства України до законодавства ЄС — один з вагомих аспектів інтеграційного процесу України в Європейський Союз. Затверджена постановою Кабінету Міністрів України, вона містить керівні положення щодо вказаної вище адаптації для органів виконавчої влади. Положення Угоди про партнерство та співробітництво між ЄС і Україною, Стратегії інтеграції України в ЄС (1998 р.) [4], Концепції адаптації законодавства України до законодавства Європейського Союзу одержали подальший розвиток, що, зокрема, відбилося у виданні Президентом України Указу від 30 серпня 2000 р. «Про Національну Раду з питань адаптації законодавства України до законодавства Європейського Союзу», згідно з яким основними завданнями Національної Ради визначаються: підготовка пропозицій по виконанню зобов'язань

України стосовно чинного і майбутнього її законодавства із законодавством ЄС, визначення пріоритетних напрямів законодавства України з урахуванням норм і стандартів ЄС, забезпечення координації здійснюваних органами державної влади України заходів з адаптації її законодавства до законодавства ЄС, сприяння їх взаємодії у цій сфері; здійснення моніторингу адаптації законодавства України до законодавства ЄС; забезпечення аналізу і узгодження проектів законів та інших нормативно-правових актів у пріоритетних сферах адаптації законодавства України до законодавства Європейського Союзу [5].

Узгодження правового розвитку з іншими державами передбачає зближення законодавств, що означає визначення спільних напрямів розвитку національних законодавств та подолання правових відмінностей і розроблення загальних правових рішень. Воно здійснюється у тих сферах співробітництва України й інших держав, в яких виникає потреба у спільному вирішенні загальних завдань і узгоджених діях: гармонізація законодавства, що передбачає узгодження спільних підходів, концепцій розвитку національних законодавств, розроблення загальних правових принципів і окремих правових рішень; прийняття модельних актів як законодавчих актів рекомендаційного характеру, що містять типові норми і дають нормативну орієнтацію для законодавства; уніфікація законодавства, що передбачає розроблення і введення в дію загальнообов'язкових однакових юридичних норм [6].

Одночасно з процесами правового розвитку держав, у тому числі і України, відбувається підвищення пріоритету європейського права для національного права, що супроводжується застосуванням європейських принципів, норм і понять у національному праві, адекватно до механізму участі держав у розробленні і прийнятті міжнародно-правових норм і рішень, відповідальності за їх виконання і при цьому забезпечення суверенітету народів і держав. Проводячи процеси імплементації норм і положень європейського права у право України, гармонізації її законодавства та законодавства ЄС, враховуючи основні тенденції розвитку міжнародного співробітництва, необхідно спиратися на духовну основу нашої

